

УДК 811.111:003.6.079

Торговець Ю. І.

Київський університет імені Бориса Грінченка

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КВАЗИЦИТАТ У СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ГРАФІТІ

У статті здійснено спробу розкрити особливості функціонування квазіцитат у сучасному англomовному графіті. У роботі квазіцитату розглянуто як особливий вид інтертекстуального включення, суть якого полягає у відтворенні всього прецедентного тексту або його частини у навмисно зміненому вигляді. Встановлено ряд якісних лексико-фонетичних, морфологічних, лексичних та синтаксичних трансформацій, яких зазнає прецедентний текст, що дозволило виявити нові і приховані смисли графіті.

Ключові слова: графіті, квазіцитата, прецедентний текст, трансформація.

Постановка проблеми. Сучасні лінгвістичні студії все більше зосереджують свою увагу на актуальних проблемах лінгвoseміотики, а зокрема, на питаннях взаємодії іконічної знакової системи з вербальною, співвідношенні словесного (вербального) та іконічного (невербального) компонентів. Значної актуальності у цьому контексті набуває вивчення графіті як специфічного типу креолізованого тексту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основну низку досліджень графіті становлять праці з культурології (В. Штепа, Н. Комарова;), історії (В. Нахапетян), мистецтвознавства (Н. Цигіна, Н. Галавур) та соціології (З. Кайс-Красовська, О. Грицюк). Власне мовознавчі розвідки представлені поодинокими дослідженнями мовних та мовленнєвих (О. Євдокімова, І. Тюкаєва, Л. Ласіца, Н. Степанова), семіотичних (Н. Стренева, К. Белоусов) та прагматичних (А. Демін, В. Кашкін) його особливостей. Отже, як бачимо, попри наявність певних розвідок щодо історії становлення графіті та особливостей його функціонування у різних субкультурах, комплексне виявлення лінгвістичних та прагматичних особливостей на сучасному етапі розвитку графіті не отримало належного висвітлення.

Поряд з відносною недослідженістю лінгвістичної природи графіті, відкритим залишається питання визначення самого поняття. В Академічному тлумачному словнику української мови графіті визначається як «стародавні написи й малюнки різного змісту, зроблені гострими предметами на посудинах, стінах споруд тощо» [1], що значно відрізняється від сучасного розуміння

феномену, який тлумачиться радше як форма вандалізму (З. Красовська, З. Кайс, О. Приємко), ніж мистецтва. Це пояснюється віковою історією графіті і трансформаціями, яких воно зазнало у ході свого історичного розвитку.

Так, Є. Бажкова, М. Лур'є та К. Шумов зазначають, що слово «графіті» походить від італійського «grafficare» – дряпати (дослівно «надряпані»). Спершу так називали одну з технік настінного малярства. Пізніше цим словом скористалися археологи, використовуючи його як загальний термін на означення всіх видів випадкових написів і малюнків на стінах будинків. Нині це поняття розширило свої межі: під графіті розуміють будь-які неофіційні публічні тексти, разом із сучасними [2]. Причому це не тільки вуличні настінні написи, а й тексти та зображення, що залишаються на стінах різних приміщень, на меблях навчальних закладів, на сторінках бібліотечних книг [3, с. 119].

Кембриджський словник пропонує наступне визначення графіті – слова або малюнки, особливо гумористичного, грубого або політичного характеру, намальовані в громадських місцях [5] (*переклад наш – Т.Ю.*). В Енциклопедії «Британіка» подано тлумачення поняття, яке, на нашу думку, розкриває його сучасне розуміння: «графіті – форма візуальної комунікації, зазвичай незаконна, яка включає несанкціоноване нанесення малюнків або надписів у громадських місцях людиною або групою людей» [6] (*переклад наш – Т.Ю.*).

Варто зазначити, що графіті – феномен масової культури і часто з'являються в періоди заго-стрення та актуалізації того чи іншого соціаль-

ного або політичного питання. Таким чином, графіті стають голосом народу, формою його волевиявлення, протестом. Знаковим є той факт, що зазвичай автори графіті анонімні або користуються псевдонімом, що зумовлено несанкціонованим характером цього типу комунікації, який несе за собою штраф або інші форми покарання.

Як вважають дослідники, графітістами керує бажання спілкуватися з навколишнім світом і бути почутими. Тому, безперечно, окрім функції самовираження, домінантною функцією подібних написів є комунікативна. Російський дослідник графіті М. Лур'є виділяє два види подібної комунікативної системи: інтраграфітійний (діалог між носіями графіті культури) і екстраграфітійний (діалог з «зовнішнім», офіційним світом) [3, с. 119].

Отже, основними ознаками сучасного графіті є наявність вербального/невербального компонентів або їх поєднання (креолізація), незаконний характер, виконання у громадських місцях, де вони стають доступними широкій громадськості, і комунікативна функція, адже графіті – це форма комунікації, яка має власну знакову систему та код. Основним завданням сучасної лінгвістики є декодування повідомлення, закладеного в графіті.

Оскільки автор графіті обмежений у часі (щоб не потрапити за ґрати необхідно дуже швидко намалювати графіті) і просторово (полотном для малювання виступають стіни будинків або інші громадські місця), особливо актуальним для лаконочного викладення думок і донесення важливої інформації стає використання квазіцитат. Своєю чергою функціонування різного виду інтертекстуальних включень вважається одним із найбільш популярних способів підвищення експресії, завдяки чому автор наповнює свій твір необхідним змістом і посилює закладений в ньому смисл.

У нашій статті квазіцитата визначається як особливий вид інтертекстуального включення, суть якого полягає у відтворенні всього прецедентного тексту або його частини у навмисно зміненому вигляді [4]. Таким чином, текст-джерело підлягає багаточисленним якісним і кількісним трансформаціям.

Постановка завдання. Мета нашої статті полягає у встановленні особливостей функціонування квазіцитат у сучасних англomовних креолізованих графіті шляхом виявлення якісних трансформацій прецедентних текстів та розкриття їх нових смислів.

Виклад основного матеріалу. У ході аналізу квазіцитат, представлених у креолізованих англо-

мовних графіті, нами було виявлено низку якісних трансформацій прецедентних текстів. Перед тим, як перейти до безпосереднього розгляду трансформацій, ми вважаємо за необхідне зазначити, що всі прецедентні тексти, які послуговували основою для створення квазіцитат, належать до релігійної, побутової або фольклорної сфери, до загальнолюдських або регіональних фонових знань, є відомими пересічному представнику британської лінгвокультури, що своєю чергою уможливило адекватне декодування прихованих смислів графіті. Також повне розуміння закладеної інформації стає можливим лише за умови залучення до процесу аналізу як вербального, так і невербального (іконічного) складника графіті.

Лексико-фонетична трансформація

У наведеному прикладі можна спостерігати відсилання до прецедентного тексту, яким виступає рядок з молитви “Отче наш” (“*Lord’s prayer*”): “*Give us this day our daily bread* > *Give us your daily bread!*” Текст-джерело зазнало двох трансформацій: 1) кількісної – скорочення компонентного складу шляхом вилучення фрази *this day*; 2) та якісної – лексико-фонетичної – заміни присвійного займенника *our* в тексті-джерелі на *your* в тексті-трансформі. Для повного розуміння квазіцитати необхідно розкрити традиційне біблійське значення рядка, яке полягає у милості господній, у наданні як фізичної (розумової), так і духовної їжі, задоволенні усіх потреб тих, хто вірить і просить (молиться). Знаковим, на нашу думку, є функціонування у квазіцитаті присвійного займенника *your*. Якщо у тексті молитви *bread* означає їжу духовну і фізичну, яку ми заслужили (*our*), то у квазіцитаті вимагають (на що вказує імперативний, кличний характер речення) їжу інших (*your*). Таким чином, виникає опозиція «ми – ви», а молитва і благання прецедентного тексту змінюється на вимогу у тексті-трансформі. Ця думка підтверджується іконічною частиною графіті, де зображено чайку, яка тра-

диційно вважається мешканцем морських узбереж, що постійно шукає і краде їжу у відпочивальників. Існує навіть вираз: “*Seagulls search for food as a lover searches for his sweetheart at night*”, який підкреслює цю рису птаха.

У наступному графіті функціонує квазіцитата на всесвітньо відомий тематичний парк розваг *Disneyland*, який був створений у 1955 році і в якому відтворено світ мультфільмів і казок. Квазіцитата *Dismaland*, утворена шляхом лексико-фонетичної трансформації, призводить до переосмислення класичного уявлення про парк розваг і перетворює його на парк антирозваг, оскільки *dismal* означає «похмурий, сумний». Друга вербальна частина графіті (*Life isn't always a fairytale*) доповнює і підтверджує попереднє повідомлення про те, що життя – не завжди казка, в ньому трапляються і прикrostі, і невдачі.

Квазіцитата *LIE LIE LAND* утворена шляхом лексико-фонетичної трансформації фрази *La La*

Land. Прецедентний текст є сумішшю двох джерел 1) ідіоми а *La La Land*, яка в англomовній культурі означає мрійливий стан, коли людина живе у країні своїх мрій, тобто є відірваною від реальності; 2) однойменного американського музичного фільму «Ла-ла Ленд», сюжет якого розгортається довкола закоханого джазового піаніста Себастьяна і актриси Мії, які проживають в Лос-Анджелесі і переслідують свої мрії. Лексична трансформація супроводжується семантичною: країна мрій перетворюється на країну брехунів, де громадян обманюють, а вони того або не помічають, або не хочуть помічати і продовжують жити, роблячи вигляд, що їх все влаштовує.

Морфологічна трансформація

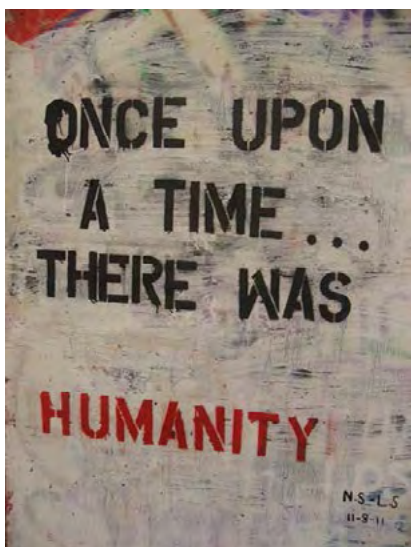
У наведеному прикладі можна спостерігати квазіцитату на рядок з молитви “*Отче наш*” (“*Lord's prayer*”): “*Forgive us our trespasses*”, який трансформовано у квазіцитату: “*Forgive us our trespassing*”. Єдина трансформація, якої зазнав рядок, це заміна закінчення *-es* в тексті-джерелі на *-ing* в тексті-трансформі, що призвело до заміни іменника *trespasses* на дієслово *trespassing*. Таким чином, в тексті-джерелі лексема *trespasses* є архаїзмом і використовується в релігійній сфері як синонім лексемам *sin* або *offence* (гріх або образа). В тексті-трансформі *trespassing* є герундіальною формою дієслова *to trespass*, що означає “*to go on someone's land without their permission*”, порушувати чиєсь право володіння. Повноцінно зрозуміти морфологічну трансформацію наведеної квазіцитати можна, залучивши до процесу декодування іконічну (невербальну) частину графіті. На малюнку зображено дитину-імігранта, яка просить вибачення у жителів країни, до якої вона з сім'єю приїхала. Хлопчик стоїть на колінах, склавши руки у молитві, – це вказує на його сповідання у гріху (*trespassing*) і прохання змилостивитися над ним.

Лексична трансформація

У наведеному прикладі спостерігаємо квазі-цитату на релігійну фразу “*I pray for you!*”, яка шляхом лексичної трансформації, а саме заміни компонента *pray* на *spray*, трансформується в “*I spray for you!*”. Поєднання іконічного та вербального компонентів графіті дозволило повністю розкрити нову семантику фрази. Автор графіті малює його для/за своїх сучасників та однодумців, бере на себе сміливість відкрито висловлювати і доносити до громадськості думки народу з приводу соціальної та політичної ситуації в країні.

В наступному аналізованому прикладі можна побачити фольклорну квазіцитату, оскільки фраза “*Once upon a time there (was/were/lived)...*” є традиційним початком англійської казки, де зазвичай йдеться про короля, подружжя, чоловіка або жінку, які є основними дійовими особами. В тексті-трансформі автор графіті використовує ефект «невиправданого очікування», оскільки читаючи першу частину фрази (*Once upon a time*), адресант прогнозовано передбачає одне з її традиційних продовжень (*there was a king, there lived*

a farmer ...), проте квазіцитата замінює очікуване продовження фрази на “... *there was humanity*”, тобто передбачувані дійові особи замінюються абстрактним поняттям – людяність. Шляхом лексичної трансформації і використання лексеми *humanity* у казковому контексті автор графіті вказує на деградацію моральних цінностей людей, втрату того, що робить їх людьми. Людяність – це легенда, казка, те, чого в сучасному жорсткому світі вже не існує.

У наступному прикладі графіті текстом-джерелом виступає назва гімну Великої Британії “*God Save the Queen*”, яку графітіст перетворює на квазіцитату “*God Save the People*”, що створюється шляхом лексичної заміни компонента *queen* на *people*. У результаті декодування графіті акценти зміщуються з королеви на звичайних людей, народ (*the people*) і необхідність їх захистити, зберегти. Особливої уваги заслуговує і фігура самої королеви, оскільки саме вона зображена на іконічній частині креолізованого тексту. Вона виступає автором фрази, а отже, має бути гарантом добробуту і злагоди своїх громадян.

Розглянемо наступний приклад квазіцитати побутового характеру. Прецедентним текстом виступає стандартна фраза з інструкції техніки безпеки у разі надзвичайної ситуації: “*In case of emergency break glass*”. Квазіцитата “*In case of war break glass*” утворюється шляхом лексичної заміни слова *emergency* на слово *war*. Декодування і розкриття прихованого смислу квазіцитати можливо лише за умови аналізу невербального компоненту. Білий голуб, який несе у дзьобі оливкову гілку, з 1949 року після проведення у Парижі та

Празі Конгресу прихильників миру став символом миру. Автор графіті передає своїм сучасникам повідомлення: єдиний вихід припинити війну – відновити мир. Наведене графіті – своєрідний заклик автора до миру і вирішення всіх конфліктів мирним шляхом.

Синтаксична трансформація

А цей приклад є квазіцитатою класичної заставки на екрані комп'ютера, коли відсутній зв'язок з Інтернетом, або сталася якась помилка.

Текст-джерело:

No Internet

Try:

- *Turning off aeroplane mode*
- *Turning on mobile data or Wi-Fi*
- *Checking the signal in your area*

За допомогою синтаксичної трансформації текст-джерело перетворюється на ряд директивних мовленнєвих актів, які мають характер поради, подекуди навіть інструкції (*Try: Don't panic / Look around / Interact with reality*). Графіті розкриває проблему сучасної залежності молодих

людей від Інтернету та його ресурсів. Для багатьох людей відсутність Інтернету – трагедія, катастрофа, оскільки вони майже все життя проводять в режимі онлайн, автор графіті не лише порушує цю проблему, але й пропонує можливі шляхи її вирішення (*look around, interact with reality*): необхідно просто подивитися довкола і повернутися до реального життя, тобто життя в режимі офлайн.

Висновки і пропозиції. Аналіз квазіцитат, які функціонують у сучасних англomовних графіті, показав, що вони здебільшого стосуються сфери релігії, фольклору та побуту. Важливо зазначити, що прецедентні тексти, які виступають джерелом квазіцитат, є універсальними або загальновідомими і входять до сфери фонових знань типового представника англomовної лінгвокультурної традиції, тому тексти-трансформи не викликають складностей під час декодування і розкриття прихованих смислів. У процесі творення квазіцитат прецедентні тексти зазнають якісних трансформацій, а саме: лексико-фонетичних, морфологічних, лексичних та синтаксичних, з переважцією лексичних.

Список літератури:

1. Академічний тлумачний словник. Графіті. URL: <http://sum.in.ua/s/ghrafiti> (дата звернення: 13.02.2019).
2. Бажкова Є., Лур'є М., Шумов К. Міські графіті. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 2005. № 38. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n38texts/graffiti.htm> (дата звернення: 10.02.2019).
3. Современный городской фольклор : метод. указания и ил. материал по проведению фольк. практики студентов I курса филол. фак. ; сост.: О. В. Приемко [и др.]. Минск : БГУ, 2014. 128 с.
4. Чорновол-Ткаченко Р.С. Роль інтертекстуальності в іншомовному спілкуванні фахівців у сфері державного управління. *Теорія та практика державного управління*. Вип. 1 (24). URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2009-1/doc/4/02.pdf> (дата звернення: 10.02.2019).
5. Cambridge Dictionary. Graffiti. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/graffiti?q=graffiti%5C> (дата звернення: 13.02.2019).
6. Encyclopaedia Britannica. Graffiti. Режим доступу URL: <https://www.britannica.com/art/graffiti-art> (дата звернення: 13.02.2019).

ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ КВАЗИЦИТАТ В СОВРЕМЕННЫХ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ГРАФФИТИ

В статье предпринята попытка раскрыть особенности функционирования квазицитат в современных англоязычных граффити. В данном исследовании квазицитата определяется как особый вид интертекстуального включения, суть которого заключается в воспроизведении всего прецедентного текста или его части в модифицированном виде. Выявлен ряд качественных лексико-фонетических, морфологических, лексических и синтаксических трансформаций, которым подвергся прецедентный текст, что способствовало вычленению новых и скрытых смыслов граффити.

Ключевые слова: граффити, квазицитата, прецедентный текст, трансформация.

PECULIARITIES OF QUASI-QUOTATIONS FUNCTIONING IN MODERN ENGLISH GRAFFITI

The purpose of the research is to identify the main essential features of quasi-quotations in the texts of modern graffiti. Quasi-quotation is regarded as a specific type of intertextual inclusions the essence of which is a deliberate reproduction of a precedent text or its part in a modified form. The author reveals a number of qualitative lexical-phonetic, morphological, lexical and syntactical transformations of intertextual inclusions which, as a result, ensures elucidation of novel and hidden senses of graffiti.

Key words: graffiti, quasi-quotation, precedent text, transformation.